

DXX-001-014307

Seat No. _____

M. A. (Sem. III) (CBCS) Examination

May / June - 2015

Sanskrit : Paper-ECT-04

(Dharmashastra)

(गौतमधर्मसूत्रम्)

Faculty Code : 001

Subject Code : 014307

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours]

[Total Marks : 70

- १ धर्मशास्त्र अटले शुं ? धर्मशास्त्रोनी वेदमूलकता समजावो. १४
- 1 What is mean by धर्मशास्त्र ? Explain the vedic root source of Dharmashastras. 14

अथवा/OR

- १ धर्मसूत्रोनी परियय आपी तेना स्थान अने महत्त्वनी यर्या करो. १४
- 1 Give an introduction of धर्मसूत्राs and discuss their place and importance. 14

अथवा/OR

- १ गौतमधर्मसूत्रना प्रथम अध्यायना विषयो अने विषयांगोनी यर्या करो. १४
- 1 Discuss the topics and subtopics as depicted in the first chapter of Gautama- Dharmasūtra. 14

- २ (अ) कोठपण अेक विषे नोध लपो : १०

- 2 (A) Write a note on any **one** of the following : 10

(१) गौतमधर्मसूत्रना भाष्यकारोनी ससंक्षेप परियय.

(1) A brief introduction of the commentary writers of Gautamasūtra.

(२) मनुस्मृति अने गौतमधर्मसूत्र.

(2) Manusmriti and Gautamadharmasūtra.

- २ (ब) नीयेनाभांथी कोष्ठपश्च ओ३ भाष्यभंड आवश्यक नोध सडित सभशवो : १०
- २ (B) Explain any **one** piece of commentary with necessary note of the following : 10
- (१) वेदस्य अग्नेराचार्यस्य यमनियमानां वा समीपे नयनम् उपनयनम् । तदष्टमे वर्षे वर्षगणनासामर्थ्यात् । नित्योऽयमुपनयन कालः, काम्यापत्कल्प-योरुर्ध्वमभिधानात् । क्षत्रियवैश्ययोरुर्ध्वमभिधानात् । शूद्रस्येक जातित्वादर्थसिद्धस्यापि ब्राह्मणग्रहणस्य जातिनिमित्तत्वं प्रसिद्धयर्थमारम्भः । न च द्विजत्ववत् ब्राह्मणत्वं क्रियत इति । एवं च सुरापस्य ब्राह्मणस्य । इत्येवमादयो ब्राह्मणोद्देशेन विधीयमाना अनुपनीतस्यापि भवन्ति । यद्वा ब्राह्मणग्रहणेन विना त्रयाणामप्येतन्नित्यं स्यात् । काम्यं तु ब्राह्मणस्य नवमे पञ्चमे वा स्यात् ।
- (२) यदा तु साक्ष्यादिप्रमाणान्तर प्रत्यस्तमयः तदा शपथेन कोसादिना एके सत्यकर्म सत्य व्यवस्थापनमिच्छति । शपथश्च प्रयुज्यमानस्य, इतरेण व्यवसितत्वात् । सत्यमिति वक्तव्ये कर्म ग्रहणं व्यवहारादन्यत्रापि लौकिकव्यवहारसन्देहे शपथस्यानुप्रवेशार्थम् । गौतमस्तु न्यायेनैव । तत्र प्रमाणलेशे सति शपथं, असति न्याय एवेति द्रष्टव्यम् । तच्छपथं देवसंसदि देव सन्निधौ देव शब्देन देवता-प्रतिमाः आदित्यादयोः वा उच्यते । राजा व्यवहारदर्शी । ब्राह्मणाः सभ्यादयः वद् ग्रहणं लौकिके व्यवहार निवृत्त्यर्थम् । एवञ्च व्यवहारे देवतादि सन्निधौ, लौकिक यत्र कुत्रचिदिति द्रष्टव्यम् । अर्थान्तरनिमित्तो व्यवहारः अपराधनिमित्तो लौकिक इति । अब्राह्मणाः क्षत्रियादयः । स्याद् ग्रहणं कर्मनिवृत्त्यर्थम् ।
- ३ (अ) नीयेनाभांथी कोष्ठपश्च ओ३ सूत्रो भाष्यानुसार सभशवो : १०
- ३ (A) Explain according to Bhasya any **two** sutras of the following : 10
- (१) तद्विदां च स्मृतिशीले ।
(२) नवमे पञ्चमे वा काम्यम् ।
(३) ओङ्कारोऽन्यत्रापि ।
(४) विप्रतिपत्तौ साक्षिनिमित्ता सत्यव्यवस्था ।
- ३ (ब) नीयेनाभांथी कोष्ठपश्च ओ३ विषे नोध लपो : १०
- ३ (B) Write notes on any **two** of the following : 10
- (१) धर्मसूत्रोभां आचार्यनी विभावना.
(1) Definition of Acharya in Dharmasutras.
(२) क्षत्रियधर्माः ।
(३) साक्षिणां प्रकाराः ।
(४) मस्करिभाष्यस्य शैली ।

- ૪ નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર આપો : ૬
- 4 Answer the questions in **one** sentence of the following : 6
- (૧) અનુબંધયતુષ્ટય – નામ આપો.
- (૨) પ્રોક્ષણ એટલે શું ?
- (૩) ધર્મવ્યતિક્રમ એટલે શું ?
- (૪) સાહસનું લક્ષણ આપો.
- (૫) વાર્ષ એટલે શું ?
- (૬) આત્મતુષ્ટિ એટલે શું ?
- ૫ નીચે આપેલા બહુવિકલ્પી પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ દસના ઉત્તરો આપો : ૧૦
- 5 Attempt any **ten** of the following MCQs : 10
- (1) ગૌતમધર્મસૂત્ર ના ટીકાકાર મસ્કરિ ના પિતાનું નામ લખો.
- (A) જીવાનન્દ (B) વામન
(C) વિશ્વરૂપ (D) હેમાદ્રિ
- (2) ગૌતમ શાસ્ત્રારમ્મે આદિદેવ તરીકે કોને પ્રણામ કરે છે ?
- (A) બ્રહ્મદેવ (B) ઋષભદેવ
(C) વાસુદેવ (D) ધર્મદેવ
- (3) ગૌતમધર્મસૂત્ર ઉપર રચાયેલી ટીકાનું નામ આપો.
- (A) મિતાક્ષરા (B) પ્રમેયા
(C) હૃદ્યા (D) ધર્મ્યા
- (4) કોને વર્ણધર્મ માનવામાં આવે છે ?
- (A) અધ્યયનાદિ (B) અભ્યાસાદિ
(C) યજ્ઞાદિ (D) સેવાદિ
- (5) મનૂપનિર્બંધ્ય સામ્રાજ્ય એટલે
- (A) નીતિ (B) ધર્મ
(C) સદાયરણ (D) શીલ
- (6) ખાનિ એટલે શું ?
- (A) ખનિજ (B) ઈન્દ્રિયો
(C) ખાદ્ય (D) પક્ષીઓ

- (7) धर्मतन्त्रपीडायाम् भां तन्त्र ओटले शुं ?
(A) शास्त्र (B) भीभांसा
(C) शासन (D) लोक्व्यवहार
- (8) अश्वविषये _____ ।
(A) दशगुणम् (B) शतगुणम्
(C) सहस्रगुणम् (D) शत सहस्रगुणम्
- (9) सर्पिष् नो अर्थ धर्मसूत्रकारे कयो अताव्यो छे ?
(A) धी (B) भध
(C) सर्प (D) सरसव
- (10) तत्र ब्रह्मशब्देन _____ ।
(A) वेदो (B) वेदांगो
(C) सूक्तो (D) स्तवનો
- (11) वस्त्रादिहरणे च _____ दोषः ।
(A) घृतवद् (B) हस्तिवद्
(C) गोवद् (D) मधुवद्
- (12) प्राङ्ग्विवाक कोश डोवो जोईअे ?
(A) राजा (B) ब्राह्मण
(C) मंत्री (D) अमात्य
-